

Beplantingen op verdedigingswerken

Beplantingen op verdedigingswerken
 Martijn Boosten, Ido Borkent, Patrick Jansen
 Uitgeverij Matrijs/ Probos
 ISBN 978.90.5345.448.0
 €24,95

Nadat verdedigingswerken hun militaire functie verloren hadden, werden ze aan hun lot overgelaten. Zo gaat dat: wat je niet meer nodig hebt, daar kijk je niet meer naar om. De tijd zal leren wat het uiteindelijke lot zal zijn. Van de vele verdedigingswerken die ons land rijk is, zijn er een beperkt aantal die al in een vroeg stadium (eind 19e eeuw en eerste helft 20e eeuw) op belangstelling uit de samenleving konden rekenen. Dit omdat ze een rol gespeeld hadden in de vaderlandse geschiedenis. Andere verdedigingswerken verloren ongemerkt hun functie en komen langzaam nu pas in de belangstelling.

Cultuurhistorici

De vroegst beheerde verdedigingswerken waren het onbetwiste domein van cultuurhistorici. Zij streefden een ideaalbeeld na van historische reconstructie waarbij verdedigingswerken in staat van verdediging werden getoond. Dat laatste hield ondermeer in dat aardwerken geheel van opgaande beplantingen werden ontdaan. De vraag of deze beplantingen mogelijk van militaire oorsprong zouden kunnen zijn, werd daarbij kennelijk niet gesteld. Verdedigingswerken die nu in de belangstelling komen, kunnen, naast de interesse van cultuurhistorici, rekenen op een veel bredere kring van betrokkenen. Kenmerkend voor deze verdedigingswerken is dat ze tientallen jaren vrijwel niet beheerd zijn, waardoor de natuur er bezit van kon nemen. Het militaire erfgoed is daardoor onzichtbaar en onherkenbaar geworden.

Bij deze verdedigingswerken werpt zich dan ook de vraag op: hoe pakken we het beheer hiervan (gezaamenlijk) aan? We hebben immers naast cultuurhistorie nu ook te maken met andere belangen: ecologie, landschapswaarden, mogelijkheden voor toerisme en recreatie en bovenal economische haalbaarheid.

Geen dogma's

Bij de beantwoording van die vraag biedt het boek "Beplantingen op verdedigingswerken" handreikingen om tot een weloverwogen beheerplan te komen van zowel een ongerept als van een reeds langer beheerd verdedigingswerk. Dit makkelijk leesbare boek bevat hoofdstukken over de verschillende Nederlandse verdedigingslinies, militaire beplantingen, het beheer van beplantingen en tot slot een paar praktijkvoorbeelden. In de bijlage is een lijst opgenomen van boom- en struiksoorten in militaire beplantingen met hun specifieke toepassingen en de linies en stellingen waarin en waarop ze voorkwamen. Omdat het boek bestemd is voor een brede lezersgroep zijn verklarende woordenlijsten toegevoegd die het boek voor iedereen toegankelijk maken.

Bijzonder is dat dit boek geen dogma's van vakmensen bevat maar dat juist verder gekeken wordt dan het eigen vakgebied. Het pleidooi van de schrijvers om vanuit gebiedskennis, langetermijnvisie en vakkennis te komen tot een beheerplan dat daarnaast recht doet aan cultuurhistorie, ecologie, landschap, toerisme en recreatie verdient dan ook alle lof. Uiteraard smaakt dit boek naar meer: daarin is voorzien door de opname van een uitgebreide literatuurlijst.

Frisse wind

Hopelijk vindt dit boek in ruime mate zijn weg naar beheerders, architecten en adviseurs die bij het beheer en herontwikkeling van verdedigingswerken betrokken zijn. Verdedigingswerken zijn deze keer eens niet vanuit de traditioneel bouwkundige vakdiscipline beschouwt. Dat juist groenmensen met respect voor de cultuurhistorische component verdedigingswerken vanuit hun vak beschouwen doet een frisse wind door de linies waaien: een verdedigingswerk restaureren en beheren dat doe je samen!

*Maarten Brouwers,
 bouwkundige van de Rijksgebouwendienst*